

Innlandets Demenskonferanse 2023 Rett tiltak til rett tid?

Tirsdag 7.februar.

Ellen Rønning-Arnesen

- God morgen, og takk for at jeg får komme hit i dag og åpne denne demenskonferansen!
- Dere er et stort stykke Norge og jeg føler sterk tilhørighet – vet demografien er i endring, og har vært det en stund.
- Jeg skal ikke dvele for mye ved det alle vet. At en hel gjeng med etterkrigsbarn snart blir gamle – samtidig. Og vi blir færre til å ta oss av dem.
- Flere eldre betyr også at flere vil utvikle demenssykdom. Dette er en brukergruppe vi med sikkerhet vet vil ha behov for tjenester i løpet av sykdomsforløpet.
- I tillegg vil flere med demens og flere eldre leve med kroniske sykdommer, kreft og komplekse sykdomsbilder. Totalen er en stor utfordring.
- Det store spørsmålet - og det vi må bruke tiden vår på - er hvordan vi skal møte dette på en klok måte. Og på en måte som griper mulighetene, snarere enn å se på dette som en slags byrde.
- Vi skal vite hva som ikke virker, men må bli mye flinkere til å se og snakke om det som er bra. Det dere gjør bra på deres arbeidsplass. For dere er fulle av kunnskap, omsorg og tilstedeværelse. Dere utgjør en forskjell i folks liv.
- Derfor setter jeg stor pris på at dere er flere viktige aktører som har gått sammen her i dag for å sette demens på dagsorden. Og at dere gjøre det gjennom temaer som arbeidsformer og tilpasninger for å se den enkelte, forebygging og opplæring, deling av erfaringer og med et fokus på innhold i tjenestene.
- Også er jeg veldig glad for å se at så mange av dere har møtt opp her i dag! Det vitner om et stort engasjement for framtidens helse- og omsorgstjeneste, og det lover godt. Dette trenger vi!

- Det er arbeidet systematisk med demensfeltet gjennom de siste 15 årene, med ulike demensplaner, stor aktivitet og utvikling i kommunene og flere fremskritt i forskningen som gjøre at vi bedre forstår sykdommene og utviklingen. Det skal vi være stolte av!
- For det er ikke mange år siden skammen knyttet til demenssykdom var en av de store utfordringene. Heldigvis er vi kommet langt. Tv-serien Demenskoret i beste sendetid på NRK er et bevis på det. En serie om åpenhet og forståelse rundt sykdommen, og som gir flere pårørende en trøstende følelse av å bli sett og hørt. Av å bli forstått. Å føle at man er en del av et større fellesskap gjør noe med oss.
- Samtidig er historiene som er kommet frem de siste ukene bekreftelser på at det i dag ikke er gode nok tjenester alle steder. Det gjør stort inntrykk på meg og hele den politiske ledelsen, og jeg deler engasjementet om at vi må ta grep for å sørge for bedre helse- og omsorgstjeneste i hele landet. Det må være likeverdig og verdig. Og dette kan bare skje gjennom lagarbeid. Statsråden har sagt hun tar ledertrøya på.
- Vi følger opp Demensplan 2025. Hovedpilarene herfra står også stødig i det videre arbeidet vårt. Vi vil ha et fokus på medbestemmelse og deltakelse, på forebygging og folkehelse, gode og sammenhengende tjenester og planlegging, kompetanse og kunnskapsutvikling. Dette vil gi et bedre samfunn og tjenestetilbud for personer med demens og deres pårørende, men også for alle andre i samfunnet vårt.
- Et samfunn med plass til alle, er bra for fellesskapet. For alle. Det bygger broer, inkluderer, viser respekt og utvider forståelseshorisonten vår. Og det bidrar til mindre forskjeller. Det er viktig når vi skal bevare og bygge videre på den tilliten folk har til vår felles helsetjeneste.
- Regjeringen skal jobbe sammen med kommunene for et likeverdig tilbud. Kommunene har ansvaret ute i tjenesten. De er tettest på. Kjenner sine virkemidler, sin kompetanse – og ikke minst – sin befolkning. Samtidig skal regjeringen sørge for at staten bidrar med sine virkemiddel, så vi sammen når målene om en trygg og god alderdom.

- Et av regjeringens viktigste mål er å bidra til en fremtidsrettet og bærekraftig helse- og omsorgstjeneste i kommunene. Derfor har vi startet arbeidet med en Bo trygt hjemme-reform, som vi tar sikte på å legge fram denne våren. Skal vi lykkes med dette arbeidet, trenger vi dere. Dere er de viktigste for at de endringene som foreslås blir virkelighet – og for at det skaper endring og bedring. Vi trenger alle med oss. Også Stortinget. Her kreves grep som ikke går av moten ved neste stortingsvalg, for de demografiske endringene er her allerede.
- I den nye reformen vil vi bidra til at eldre får bo i egen bolig lengst mulig, dersom de kan og vil. Å bo trygt hjemme handler om langt mer enn innsats fra helse- og omsorgstjenesten. En moderne og målrettet boligpolitikk, som også er tilpasset behovene til personer med demens, vil være svært viktig i årene som kommer.
- Vi må sørge for at det er enkelt å planlegge og ta grep i egen bolig slik at den er god å bli gammel i. Vi skal samtidig sørge for at eldre og pårørende er trygge på at fellesskapet stiller opp når det er behov for tjenester. Når alt kommer til alt, handler eldreomsorg om å skape trygghet i en sårbar tid. Hverdagslivet skal få fortsette, selv om helsa skranter. Da må vi også sørge for at de som jobber nærmest de eldre får mer ansvar og tillit. At de kan tilpasse innsatsen og endre tjenestene og omsorgen i takt med den enkeltes behov, det er tillitsreformen i praksis. For 80-åringer er like forskjellige som 30-åringer. Vi kan ikke slå fast at alle liker samme musikk, mat og aktiviteter.
- Vi må sikre nok fagfolk med riktig kompetanse i helse- og omsorgstjenesten. Vi vil også jobbe for helhetlig og god planlegging som gir alders- og demensvennlige nærmiljø, sikre eldre mulighet for aktivitet og deltakelse og utvikle tjenester som fremmer mestring. For å få til dette må vi løfte blikket og samarbeide på tvers av sektorer og profesjoner.
- Der jeg bor har vi et aldersvennlig kjøpesenter, et demensvennlig bibliotek og de vi kaller aldersvennlig transport. Der vet sjåføren hva som skal til, og har fått ekstra opplæring. Sånne løsninger skapes ikke i helse- og omsorgssektoren alene. Her trenger vi flere. Derfor har vi vært så opptatt av at flere statsråder og flere sektorer skal bidra inn når vi jobber med vår eldrereform.

- Når vi skal bedre omsorgen og helsehjelpen de eldre trenger, må vi begynne med fagfolka. Det er avgjørende at de har riktig kompetanse, at de har tid til den enkelte og at de har nok kollegaer.
- Vi har lagt frem en egen opptrappingsplan for heltid og god bemanning i omsorgstjenesten. Den peker på mulighetene som ligger i organisering. Demensteam, få kjente fjes, trygghet for at den som kommer hjem til deg kjenner deg og din situasjon. Grunnbemanning, gode rutiner og handlingsrom må til.
- Vi fikk Helsepersonellkommissjonens rapport sist torsdag. De har utarbeidet en helhetlig og kunnskapsbasert vurdering av behovene for personell og kompetanse i helse- og omsorgstjenestene frem mot 2040. De har også lagt frem flere forslag til tiltak for å utdanne, rekruttere og beholde kvalifisert personell i hele landet, for å møte utfordringene på både kort og lang sikt.
- Kommisjonen har gitt oss en virkelighetsbeskrivelse som vi sammen må ta på alvor, og som viser at det ikke har blitt satset nok på fagarbeidere, heltid og å beholde fagfolk de siste årene. De sier det helt klart: Det blir færre fagfolk per pasient framover.
- Men, vi har fortsatt tid og virkemidler til rådighet som kan forhindre svekkelse av vår felles helsetjeneste. For det er en grunnleggende politisk oppgave å sikre velferdsstaten også for neste generasjon eldre og for barna våre. Vi skal lese utredningen nøye og det blir en grundig høringsrunde. Jeg håper dere vil bidra her. For dette blir viktig! Vi trenger forankringen hos dere – som jobber tettest på og som kjenner løsningene.
- For 2023 har vi prioritert en historisk satsing på fastlegeordningen med 690 millioner kroner. Gjennom satsinga vil vi bidra til at fastlegen får bedre tid til pasientene sine og til å samhandle godt med andre deler av tjenesten. Det er spesielt viktig for de eldre, som oftere går til fastlegen. Og som oftere trenger fastlegen hjem til seg.
- Selv om målet er at flere skal kunne bli boende lenger hjemme, kan en ikke planlegge for at veksten i behovet for tjenester kan dekkes gjennom tjenester i eget, opprinnelig hjem alene. Heldøgns tilbud er og vil fortsatt være en del av løsningen. I budsjettet for 2023 har vi på tross av svært trange rammer også funnet rom for tilskudd til 500

heldøgns omsorgsplasser gjennom forliket med SV. Dette er plasser med krav om utforming og tilrettelegging som er god for personer med demens.

- Fremover skal vi både bygge ut tilbudet om heldøgntjenester i sykehjem og omsorgsboliger, samtidig som vi satser på en hjemmetjeneste som forebygger, tilbyr aktivitet og som er faglig sterk.
- Når vi blir flere eldre og færre yngre, er det en samfunnsendring som påvirker alle. Liten og stor. Vi trenger pårørende og frivilligheten for å fylle dagene med mening og mestring. Samtidig må vi ivareta de som er rundt – de pårørende må ikke slite seg helt ut. Vi er derfor i gang med å utvikle verktøyet pårørendeavtaler, slik vi lovet i Hurdalsplattformen.
- I sin nyttårstale sa statsministeren at alle kan gjøre noe, men ingen kan gjøre alt. Det synes jeg er en fin inngang til et ganske tøft år for mange. Det betyr også at alle betyr noe.
- Vi er opptatt av at tjenestene skal være av god kvalitet. For å sikre dette, må tjenestene jobbe med systematisk kvalitetsforbedringsarbeid og sikre god ledelse av tjenestene.
- I kommende Nasjonal helse- og samhandlingsplan vi skal legge frem, er nettopp ledelse og kvalitet på tjenestene viktige tema for oss.
- Lederspenet er ofte stort i tjenesten deres. Og arbeidsfellesskapet er ikke alltid lett å lede. Sjeldent eller aldri er alle på jobb samtidig. Gode rutiner, systematikk i kvalitetsarbeidet, god on-boarding når nye kollegaer kommer til, oppdaterte journaler og gode fagsystemer er alfa og omega. Vi adresserer dette - skritt for skritt.
- Velferdsteknologi og hjelpemidler er også viktig. De må tilpasses den enkelte bruker, og brukerne må klare å ta det i bruk. Trenger man hjelp til å ta medisiner, så skal man få det på den måten som passer for seg. Da må vi sette av tid til opplæring for brukere og medarbeidere. Vi må involvere dere som jobber klinisk og med dag-til-dag pleie og omsorg i utviklingen av ny teknologi og nye løsninger. Dere må fortelle hva som funker for dere i deres arbeidshverdag. Ellers treffer ikke løsningene og blir ikke brukt slikt de er tenkt.

- HPK var også tydelige på at mer bør og kan automatiseres. De som kan, må ta løsningene i bruk – med god hjelp for å komme i gang så klart. Da frigjør vi tid og hender til de som trenger det mer. Det fortalte også Pasientpanelet statsråden har fått på plass i sitt første møte. Det var et helt klart råd.
- Som jeg innledet med, det er store utfordringer som venter oss, men også mange muligheter.
- Det vi må bruke tiden vår på - er hvordan vi skal møte dette på en klok måte.
- Takk og pris for at vi har dere når vi skal gyve løs på dette!
- For det er dere som er tjenesten. Dere trenger gode arbeidsdager, for jobben dere gjør for fellesskapet er så grunnleggende viktig.
- Til slutt vil jeg ønske dere en spennende konferanse. Takk for meg!